

Презентацію створено за допомогою комп'ютерної програми ВГ «Основа»
«Електронний конструктор уроку»

РОЗДІЛ III. ТАКТИЧНА ПІДГОТОВКА

Урок 3.20. ТП

Тема 3.3-6. Відділення в дозорі

Мета

Навчитися діям солдата у складі дозору. Завдання, способи виконання завдань дозорним відділенням. Послідовність пересування дозорного відділення, порядок огляду місцевості та місцевих предметів з машини і пішими дозорними.

План уроку

1. Дії солдата призначеного дозорним.
2. Огляд місцевості та доповідь про результати спостереження.
3. Визначення відстані за кутовими розмірами предметів (по формулі тисячних).
Визначення відстані за лінійними розмірами предметів.

1. Дії солдата призначеного дозорним

Солдат у бою, як правило, діє в складі якого-небудь тактичного підрозділу. Він є його сполучною ланкою, адже якими б знаннями та навичками солдат не володів, він не може водночас бути снайпером, знищувати танки та підносити боєприпаси. Механізоване відділення — це найменший тактичний підрозділ, який організаційно входить до складу механізованого взводу.

Для своєчасного виявлення противника і розвідки місцевості від підрозділів, що ведуть розвідку або виконують бойові задачі у відриві від своїх головних сил, призначається дозорне відділення. Відділення діє на БТР (БМП) або в пішому порядку, а взимку і на лижах. Спостереження ведеться на ходу, з коротких зупинок і з вигідного для спостереження пункту. У разі неможливості вести спостереження з БТР (БМП) від відділення висилаються дозорні.

Отримавши задачу від командира відділення на дію в складі дозорного відділення, солдат з'ясовує: відомості про противника; задачу відділення і свою задачу — напрямок і швидкість руху, сектор спостереження; порядок дій при зустрічі із противником і порядок доповіді, про те, що помітив, сигнали оповіщення, час початку розвідки.

Успіх дій солдата в розвідці залежить від його підготовки до виконання бойової задачі. При підготовці для дій у складі дозорного відділення солдат повинен перевірити готовність БТР (БМП), зброї і спорядження, перевірити припасування обмундирування і взуття.

Забороняється брати в розвідку документи, листи, книги і газети, гроші. Під час розвідки забороняється залишати своїх поранених, зброю і спорядження в розташуванні противника.

2. Огляд місцевості та доповідь про результати спостереження

Дозорні висилаються звичайно парами, один з них призначається старшим. Їм указуються напрямки руху, пункти для спостереження і сигнали для зв'язку.

Просуваються дозорні поза дорогами від одного пункту, зручного для спостереження, до іншого.

Старший дозорний рухається позаду, він стежить за сигналами командира відділення та в разі потреби повинен підтримати дозорного вогнем. Дозорні ретельно оглядають місцевість і місцеві предмети, особливо ті, де можливо розташування противника. При цьому дозорні діють непомітно і швидко, звертаючи увагу на всі демаскуючі ознаки, за якими можна виявити противника. Такими ознаками можуть бути сліди від гусениць бойових машин, обривки газет, залишки їжі, упакування від боєприпасів, прим'ята трава, сліди вогню, обламані гілки, пил на дорозі.

Місцеві предмети дозорні оглядають спочатку здалеку і, тільки переконавшись у відсутності противника, підходять ближче. Про все помічене старший дозорний негайно доповідає командирові відділення встановленими сигналами, наприклад, «Бачу противника» або «Шлях вільний».

Прибувши до пункту, призначеного для спостереження, дозорні розташовуються, приховано й уважно оглядають місцевість, яка знаходиться перед ними. Командир відділення разом з відділенням просувається до дозорних і за необхідності уточнює їм задачу, висилаючи їх уперед.

Огляд лісу починається з узлісся. Спочатку воно оглядається здалеку і по розвідувальних ознаках визначається наявність противника в лісі. Якщо противник не виявлений, рух через ліс продовжується. При цьому особлива увага звертається на місця, де можливе розташування засідок (яри, лощини, гаті, мости, верхівки дерев).

Огляд населеного пункту починається здалеку, з його околиці. Особлива увага звертається на ті місця, де противник може розташувати підрозділи охорони і спостереження та вогневі засоби. Якщо присутності противника не виявлено, варто підійти (під'їхати) до населеного пункту й опитати місцевих мешканців. Після цього можна просуватися через населений пункт у готовності до відкриття вогню.

За необхідності для огляду окремих будинків висилаються дозорні. Для огляду дозорний, маючи зброю наготові, обходить будинок навкруги й оглядає вікна і двері, постійно прислухаючись до того, що робиться всередині. Потім, увійшовши в приміщення,

оглядає його, особливо підвал. Старший дозорний у цей час знаходиться в укритому місці в готовності надати допомогу дозорному.

Огляд ріки починається з огляду підступів до неї. При підході до ріки ретельно оглядаються чагарники, вимоїни й інші приховані місця на обох берегах. Ознаками броду можуть бути дороги, стежини і колії, що продовжуються на іншому березі.

Огляд яру, що не проглядається зверху, дозорний робить, рухаючись по його дну. Старший дозорний займає місце на краю яру в готовності підтримати дозорного вогнем.

При огляді висоти дозорні рухаються по її схилах або обходять її з боку. На вершину збиратися недоцільно.

Від взводу може виділятися сторожова засідка (спостерігач, спостерігач за радіаційною і хімічною обстановкою).

Сторожова засідка (спостерігач) призначається для розвідки наземного і повітряного противника, а також для ведення радіаційного, хімічного і біологічного спостереження за місцевістю. До складу сторожової засідки призначається штатне відділення, обслугову (екіпаж) або декілька спостерігачів, у тому числі для радіаційного, хімічного і біологічного спостереження. Один зі спостерігачів призначається старшим.

Сторожова засідка розташовується в місці, яке забезпечує найкращий перегляд місцевості перед фронтом і на флангах. Для ведення розвідки засідка використовує обладнання штатної машини і забезпечує себе необхідними приладами спостереження і зв'язку. На сторожовій засідці повинні бути: великомасштабна карта або схема місцевості з координатною сіткою, схема орієнтирів, журнал спостереження, компас, годинник, засоби підсвічування і подачі сигналів оповіщення.

Спостерігач забезпечується приладами спостереження. Для спостереження вночі й в інших умовах обмеженої видимості сторожова засідка (спостерігач) забезпечується приладами нічного бачення (тепловізійними приладами для спостереження) і засобами освітлення місцевості.

Під час постановки завдання сторожової засідки (спостерігачам командир взводу (відділення, танка) вказує: склад, посади (спостерігачів); орієнтири та умовні найменування місцевих предметів; відомості про противника (де знаходиться, що робить, відкіль очікується його поява; зведення про свої підрозділи; місце засідки (спостерігача); сектор (смуга, район, об'єкт) спостереження; що встановити, за чим спостерігати, на що звертати особливу увагу; порядок ведення радіаційного, хімічного і біологічного спостереження); порядок доповідей результатів розвідки (що, яким способом і коли доповідати); час готовності. Сектор ведення розвідки, як правило, розбивається на зони: ближню — глибиною до 400 м; середню — до 800 м і далеку — на глибину бачення. Завдання, поставлене сторожовій засідці, записується в журнал спостереження. Під час організації роботи сторожової засідки старший спостерігач

зобов'язаний: вивчити розташування противника в зазначеній смузі спостереження; призначити чергового спостерігача для несення служби і визначити черговість їхньої зміни; установити порядок обладнання, місця для сторожової засідки; скласти схему орієнтирів; перевірити справність приладів спостереження і засобів зв'язку; доповісти про готовність виконувати завдання.

Під час постановки завдань черговому спостерігачу старший посади вказує: місце і сектор ведення спостереження; що встановити, за чим спостерігати, на що звертати особливу увагу; порядок доповіді результатів спостереження. Старший засідки також зобов'язаний встановити час включення бортових приладів радіаційної, хімічної і біологічної розвідки; знати сигнали оповіщення про радіоактивне, хімічне і біологічне зараження; порядок їхньої передачі.

Перед початком розвідки наземного противника спостерігач зобов'язаний детально вивчити місцевість у секторі спостереження; визначити відстані до орієнтирів і характерних місцевих предметів і де противник імовірніше за все може розташувати вогневі засоби, інженерні спорудження і загородження, бойову техніку і живу силу; запам'ятати кількість, форму, розміри і місця розташування місцевих предметів. Спостереження починається, як правило, з ближньої зони і ведеться праворуч — ліворуч, від себе в глибину послідовним оглядом місцевості та місцевих предметів по зонах спостереження. Знайшовши ціль, спостерігач визначає її положення на місцевості щодо орієнтирів (характерних місцевих предметів) і доповідає про неї старшому сторожової засідки (командирові взводу (відділення, танка)).

Старший сторожової засідки встановленим порядком доповідає про ціль командирові, який виставив засаду, і наносить її на карту або схему місцевості. Про результати спостереження робиться запис у журналі спостереження.

Спостереження за повітряним противником ведеться послідовним переглядом повітряного простору, починаючи від обрїю.

Знайшовши повітряну ціль, у тому числі і місця розкриття касетних бойових частин ракет (бомб), спостерігач негайно подає сигнал оповіщення, визначає її характер, напрямок польоту і доповідає своєму командиру (старшому сторожової засідки). Спостерігач за радіаційною, хімічною і біологічною обстановкою веде безперервне спостереження у визначеному районі й у встановлений час та під час кожного артилерійського та авіаційного нальоту противника вмикає бортові прилади радіаційної, хімічної і біологічної розвідки і стежить за їхніми показаннями.

У разі визначення потужності дози випромінювання 0,5 р/год. і більше старший сторожової засідки, (спостерігач) доповідає про це командиру, який його виставив, і за його вказівкою подає сигнал «Радіаційна небезпека». У разі виявлення хімічного або ознак

біологічного зараження старший засідки (спостерігач) негайно подає сигнал «Хімічна тривога» і доповідає командир, який виставив засідку. Результати радіаційного, хімічного і біологічного спостереження заносяться в журнал спостереження. Спостерігач веде спостереження за противником, за результатами вогню, за діями танків і доповідає про результати спостереження командир взводу. Він розташовується в 3–10 м перед або біля командира взводу. При переміщенні командно-спостережного пункту спостерігач пересувається першим у район, який визначений командиром взводу.

3. Визначення відстані за кутовими розмірами предметів (по формулі тисячних). Визначення відстані за лінійними розмірами предметів

У бойових обставинах часто виникає необхідність швидко та точно визначити відстань до орієнтирів (цілей). У сучасному швидкоплинному та маневреному бою той, хто якнайшвидше і найточніше визначить відстань до противника, встановить правильно прицільний пристрій на своїй зброї, той і вийде переможцем. Вимірювання, виконані несвоєчасно або з грубими помилками, значно знижують ефективність використання зброї, приводять до поразки в бою. Тому кожен військовослужбовець повинен уміти визначати відстані на місцевості різними способами. Точні способи вимірювання відстаней за допомогою кутомірних приладів і віддалемірів використовуються під час топогеодезичної прив'язки, але ці способи вимірювань потребують багато часу.

У бою відстані на місцевості залежно від обставин і характеру бойового завдання вимірюють:

- окомірно;
- кроками;
- за спідометром;
- за кутовими розмірами предметів;
- за лінійними розмірами предметів;
- за часом і швидкістю руху;
- за співвідношенням швидкості світла і звуку;
- на слух;
- побудовою геометричних фігур на місцевості.

Окомірне вимірювання — найпростіший і найшвидший спосіб, точність якого залежить від досвіду спостерігача, умов спостереження та величини відстані, що визначається. У досвідченого спостерігача відстань до 1 км може бути визначена з похибкою 10–15 %, у недосвідченого — 30–50 %. При збільшенні відстані похибка збільшується. Точність визначення відстані підвищується в результаті систематичних тренувань. При цьому необхідно пам'ятати, що великі та чіткі предмети здаються завжди ближчими; при

спостереженні вгору здається, що предмети ближче, а вниз — далі; якщо між спостерігачем і предметом немає інших об'єктів, здається, що він ближче, якщо є — далі; при спостереженні через водні простори, долини та лощини відстані здаються меншими; при спостереженні в сутінках, у тумані, при похмурій погоді відстані здаються більшими.

З достатньою точністю відстані можна вимірювати, користуючись такими відомостями (див. табл. 4).

Таблиця 4

Ознаки видимості	Відстань
Видно будинки сільського типу	5 км
Розрізняються вікна в будинках	4 км
Видно окремі будинки, димарі на покрівлі будинків	3 км
Видно окремих людей	2 км
Танк можна відрізнити від автомобіля, видно стовпи ліній зв'язку	1500 м
Видно стовпи гармат, розрізняються стовбури дерев у лісі	1000 м
Помітні рухи рук і ніг людини	700 м
Видно командирську башту танка, помітно рух гусениць	500 м
Видно ручний кулемет, гвинтівку, колір та частини одягу, овал обличчя	250–300 м
Видно черепицю на покрівлях будинків, листя дерев, дріт на гілках	200 м
Видно деталі зброї солдат	150–170 м
Видно риси обличчя, руки, деталі стрілецької зброї	100 м
Видно очі у вигляді крапок	70 м
Видно білки очей	20 м

Вимірювання відстані кроками. Рахунок ведеться парами кроків. Після кожної сотні рахунок починається спочатку, а кількість сотень відмічається на папері або іншими способами. Щоб результати були достатньо точними у вимірюванні відстані, необхідно тренуватися у ходінні рівними кроками в будь-яких умовах і визначити довжину свого кроку. Для цього потрібно пройти відрізок у 200 м в один бік і назад, рахуючи пари кроків, потім 200 м розділити на отриманий середній результат.

Наприклад, при вимірюванні відстані отримаємо 120 та 124 пари кроків. Середнє число пар кроків 122. Довжина пари кроків буде: $200 \text{ м} : 122 = 1,6 \text{ м}$.

Для приблизного вимірювання довжини кроків можна скористатися формулою:

$$P \times D + 37 \text{ см, де:}$$

D — довжина кроку, см;

P — зріст людини, см.

Визначення відстані за спідометром. Відстань, пройдена машиною, визначається як різниця показчика спідометра на початку і в кінці дороги. Під час руху дорогами з твердим покриттям воно буде на 3–5 %, а по в'язкому ґрунті — на 8–12 % більше дійсної відстані. Такі помилки виникають від пробуксовування коліс, зміни тиску в шинах та їх зносу. Для більш точного визначення відстані необхідно в показчики спідометра внести поправку.

Визначення відстані за кутовими розмірами предметів. Спосіб використовується, коли відомі лінійні розміри віддаленого предмета, до якого вимірюють відстань. Сутність способу полягає в наступному. При спостереженні місцевих предметів (цілей), віддалених на різні відстані, спостерігач знаходиться ніби в центрі концентричних кіл, радіуси яких дорівнюють відстаням до цих предметів (цілей). Якщо коло розділити на 6000 поділок, то довжина однієї поділки буде приблизно дорівнювати одній тисячній частині радіуса кола: $1/1000 R$, де R — радіус кола. Центральний кут кола, стягнутий дугою, що дорівнює $1/6000$ довжини кола, прийнятий за одиницю вимірювання кутів, називається **поділком кутоміра, або тисячною**. Таким чином, одиницею виміру кутів є лінійний відрізок, який дорівнює тисячній частці відстані до об'єкта, що забезпечує швидкий перехід від кутових вимірів до лінійних, і навпаки. Під час виміру кутів у тисячних прийнято називати і записувати спочатку число сотень, а потім число десятків і одиниць тисячних. Якщо сотень і десятків немає, то замість них називають і записують нулі (див. табл. 5).

Таблиця 5

Кут у тисячних	Записується	Читається
1380	13-80	тринадцять, вісімдесят
343	3-43	три, сорок три
52	0-52	нуль, п'ятдесят дві
2	0-02	нуль, нуль дві

При переході від поділок кутоміра до градусної міри використовують співвідношення:
 $1-00 = 3,6 \times 100 = 360' = 6^\circ$

Виходячи із залежності між кутовими та лінійними величинами, відстань (дистанцію) до предметів у метрах визначають за формулою:

$$D = B \times 1000 / K, \text{ де:}$$

B — висота (ширина) предмета, м;

K — кутова величина предмета в тисячних.

Для визначення відстаней цим способом необхідно знати розміри допоміжних предметів у міліметрах, отже, і в тисячних (див. табл. 6).

Таблиця 6

Предмет	Розміри
---------	---------

	у мм	у тисячних
Куля автомата	7,62	0-15
Олівець	7,5	0-15
Сірникова коробка: довжина	50	1-00
ширина	35	0-70
висота	15	0-30
Сірник	2	0-04
Мушка автомата	1	0-02
Пальці: мізинець	15	0-30
середній	18	0-35
великий	20	0-40
Відстань між малими поділками сітки бінокля		0-05
Відстань між великими поділками сітки бінокля		0-10
Висота малої поділки сітки бінокля		0-025
Висота великої поділки сітки бінокля		0-05

Лінійні розміри деяких предметів наведені в табл. 7.

Таблиця 7

Об'єкт	Розміри, м
Відстань між стовпами лінії зв'язку	60
Дерев'яний стовп лінії зв'язку	6
Будинок сільського типу	6
Один поверх житлового будинку	3
Автомобіль вантажний (по висоті)	2,5
Танк: висота	2,5
ширина	3
довжина	6
Зріст людини	1,7

Необхідно пам'ятати, що допоміжні предмети також потрібно тримати на відстані 50 см від очей.

Визначення відстані за часом і швидкістю руху. Цей спосіб застосовується для приблизного визначення довжини пройденого шляху, для чого середню швидкість множать на час руху. Середня швидкість руху пішохода становить близько 5 км/год., а під час руху на лижах — 8–10 км/год.

Визначення відстані за співвідношенням швидкості звуку і світла. Звук розповсюджується в просторі зі швидкістю 330 м/с, або 1 км за 3 с, а світло — практично миттєво. Таким чином, відстань у кілометрах до місця, де пролунав постріл, дорівнює числу секунд, які пройшли від моменту спалаху до моменту, коли був почутий звук пострілу, поділеному на 3.

Наприклад, спостерігач почув звук пострілу через 11 с після спалаху. Відстань до місця спалаху: $D = 11 : 3 = 3,7$ км.

Визначення відстані на слух. Спосіб застосовується при обмеженій видимості, переважно вночі. Точність цього способу невисока. Вона залежить від досвідченості спостерігача, гостроти і тренованості його слуху, вміння враховувати напрямок і силу вітру, температуру і вологість повітря. У безвітряну ніч при нормальному слухові різні джерела шуму можуть бути почуті на відстані, вказаній у табл. 8.

Таблиця 8

Джерело шуму	Відстань до джерела шуму
Кроки людини	40 м
Тріск зламаної гілки	80 м
Неголосна розмова, кашель, заряджання зброї	100 м
Стук сокири	300 м
Падіння зрубаних дерев	600 м
Рух автомобіля по шосе	800 м
Поодинокі постріли з автомата	2–3 км
Стрільба чергами, рух танків (ревіння моторів)	3–4 км
Гарматна стрільба	10–15 км

Контрольні питання

1. Які головні завдання виконує дозорний?
2. Алгоритм дій дозорного під час огляду місцевості.
3. Завдання і способи дій позаштатних бойових груп у складі інженерного розвідувального дозору (ІРД).

Презентацію створено за допомогою комп'ютерної програми ВГ «Основа» «Електронний конструктор уроку»

© ТОВ «Видавнича група “Основа”», 2015

Джерела:

Пархомчук В. В. Усі уроки до курсу «Захист Вітчизни». 10–11 класи / В. В. Пархомчук. — Х.: Вид. група «Основа», 2011. — 400 с. — (Серія «Усі уроки»).